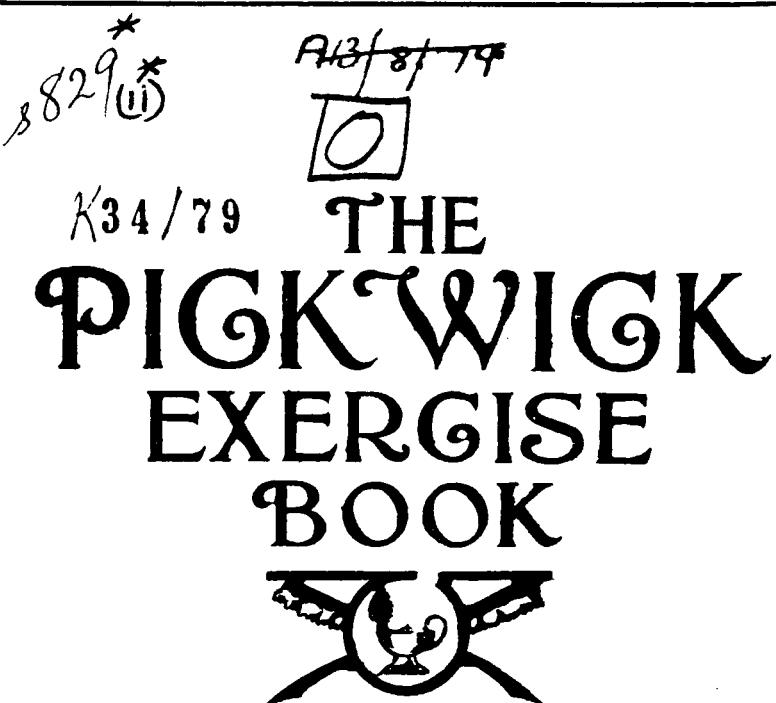

829*
(ii)

K34/79 A. Moschle

1 - 41
1 - 84*

rec 23/12/78

A.S. Moschle

Name _____

Naam

Subject _____ *
Onderwerp

Onderwerp

Class _____ Date _____
Klas _____ Datum _____

1-84
M

829

K34179

D+ W. J. P. Varmelo.

Mong aka!

Ke xo romela ditabana tša
Lebollo (Röma) ke tšeš za ke
Tsebe ze o tsa ~~t~~ ~~n~~ natiš.
Ditaba tsa Röma Lebollo ke
mo xo thata zo di hwetsa ka
thswanelo e Tletseng ka ne
Lebollo (Röma) ele sephini se
se xole-xolo se teng ba yona
ba za rateng xo se bolela le
xo thaba ka tšone ba e
dixile sephini-Phini nni
ke Katane ka ~~by~~ thata xo
leka xo hwetsa tšone tabana
tšeš a nke o di amorele
di ~~to~~ di zo thabisé xo dikwa!

Ke A.S. Mozele

Tsatane School
c/o Malegale stone
P.O. Magnet Heights
via. Tydenburg
21/12/78

1879(1)

PEDI CIRCUMCISION

R34 | 79

Xo wela. Mphatô. (xo bolla)

Xo wêla (bolla) ke modiro o o Hirwaang
Ka taelo le taolo ya kxosî ka xo
kwana le tisisâna le sethsâba sa
xaxwe mo modirong wa xo wetšâ
basimane le wa xo wetšâ basitsana.
le xo kxosî a lebeletsé mo malapeng
a xaxwe a bona xore bana ba xa-
xwè ba basimane le ba basitsana
ba xodile ke ba ba xolo, xona sa
pelle o bitsâ lekxotla (committe)
la bakxoma le bakxomana ba
mosâte. Ke xore: Barwa ba xaxwe le
bo itangwanaxwe le barwa ba
bôna. ba kxobokana mo lapeng
la mosâte. Xona kxosî o a ba
laodisâtsâ: O re: Yna ke re bana
ba xodile mo lapeng le mo motseng
ka xona ke re: a ba wetsâwe ke
bonna le basadi ba tiile ba lebano
Ke xo Ka wetsâwa Xore e tle e be
masoxana a ruri le methepa ja ruri.

828

K34/79

2

Xona kxosi xo tee le bona bakhomay
ba tla akantsana taba e. Xe ba
feditsé ba dumelakane, ka kwano
e tee ya xone. E, a bona bavéle.
Xo bitswa lekhathla la bobedi,
lona ke la maxosána a maxoró a
motseng wa kxosi eo. Ke xone
bonna ba eleng dikkoxa tsá kxorió
e ngwe le e ngwe momotseng wa
kxosi eo e ratang xo wetso.

Byalo ka mo motseng wa Mohlaletsé
Maroteng motseng wa kxosi lekhukhune.
Xona le maxoró a 25 kxorió ya
26 ~~Xona~~ ya mosáte ya kxosi Kanoo.
Maxoró a nthae ūia:-

- 1) Matubeng. Kxosi ke lekhukhune.
- 2) Marweng : Kxosána Marwamothé
- 3) Mabsaneng " lekwati"
- 4) Lonyaneng " sepohé"
- 5) Marweng " Komane"
- 6) Matubeng II. " Phethedi"
- 7) Maroteng " Moxase"
- 8) Nakaleng " Pudiamakwa"

828

K34/79

3

- (9) Matloung Kxošana Mahuduile
(10) Mathiba " Seaparo
(11) Mampuru " Selomahxorô
(12) Phala " Nthawane
(13) Makholeng " Mouthane
(14) Makata " Senkadikomo
(15) Mafini " Mafefê
(16) Malapare " Vakapedi
(17) Maredi " Krêtsépê
(18) Maboxwana " Bodibeng
(19) Nape " Mamokwale
(20) Ramaipadi " Nyahlane
(21) Tladi " Sebopê
(22) Matsi " Impatséng
(23) Makola " Modupeng
(24) Matsimela " Pautu
(25) Masâbelo " Manampane
(26) Maisela " Makralê

Ke öna maxorô a motse wa
mohlaletsse xa kxoši sekhukhune
le maina a maxosâna (dihloko) Tsâ
maxorô ao.

828.

K34/79

4

Xe bona maxosána a amoxóro
a biditswe ba tla mo mosate ba
krobokana lapeng la mosate ba
hlakana le bona bakhomana ba
mosate xo tee le yena krosi; Xona
krosi ka nosi o tla laodisetsa
lekxotla leo se a ba bileditseng
sona eleng xo ba botsa xore,
Kere: Bana ba xodille a Koma
e be xona isaxo (next year)
Ka xore krosi ka thiwanelo
(Krosi) o swanetoo beka tabayi
polotsu ngwaxa pelle xaxo modiro
wa Koma (Polotsu) o e ba xona.
Xona krosi le lona lekxotla la
makhomana le dihliso ta maxoro
ba tla akantsána taba ei xo
be ba tle ba bone ba kwane xore
Koma e be xona isaxa. Xe ba
kwane ba dumekelana ba tla
khetha xore a byale xo bitswe
Piitsu ya sethsaba sa banna ba

matsé Kamoka mo lekhotleng la
 bona ba tla be ba akanthána
 le lebaka le letsatsí le piitsá ya
 banna ba motse e ka bang zona,
 ya ba beile letsatsí; zona ka bona
 letsatsí leo le felweng ke lekhotta
 la kxosi le bakhomana le maxosána
 a maxóna. Phalafala e tla letswa
mokxosi wa hlabya wa zone: banna
 mosáte.. Monna o wetséng Mosáte!
 zona bona Kamoka ja wetséng
 le masoxana ba tla Krobokana
 mosáte mo Kxorong Leobong la
 mosáte xoba mornthing wa kiro
 ya mosáte. Ke ba Krobokane tla
 bontháxi zona Krosí o tla fida
 letlatsweng a bolelela sethsába
 se a ba bileditséng sona are
 Ke le bileditsé mo Kxorong ya
 bo lewa xo tla xo le tsabisá
 zone: Isáxo Höma (Polofo) e zona
 ka Krxedi ya Mopitlo. (11ay) Kaxa
 ke zona kxwebi e ~~akpolotsi~~ di thomang ka

828

K34/79

6

yona. Ka xona e mong le e mong e
a nang le ngwana wa tsoboro la
thawanelo ya xo wetswa a itukisa
yo ngwana wa xaxwe wa lesoboro
xoba wa lethumasa a leng krolo a
a monatametsé a mmitse a bekaufa
xore isáxo a tle a wélé. Xona
letsaba xe se akantsé taba e see
dumetsé se tla lebora sa tlora se
thabetsé taba é, mang le mang xe a
tlora fa o ya xo berela mosadi wa
xaxwe le xo itukisa. yo a nang le
ngwana wa xaxwe metseng ya krolo
o tla romela tsibiso é xore ngwana
isáxo mathomong a ngwaxa o thang a
be fano xae xa xabo Koma e xona
mehleng ya bo lehono ka xe masobore
a manthi a setse a beréka sekoeng
xona batswadi ba ba ngwalela
mangwalo a xo ba tsibiso xore ba
xoroxe xae, le xo ba fa lebaka le ba ka
hang ka lona mona xae le lebaka la
mthoko lo pa thoméxo ya modiro wa Koma

328

K34/79

7

Xona ka lona liballa lela le beilweng
xore ke la krobokano ya baboludi xore
ba be xal ka lona, ba swanetsō ba
xona. Yo a ka bonang ngwana wa
xaxwe a sa bonale o swanetsō
mo kwēlēla xabatse mo a leng xona
a tlare ka nosi ka sehele a yo
mmitšā xore a tle xal. Xe ngwara
fetile xo batamela ngwara wa leō ga
polotsō, e tlare mo kruwedding ya
Dibatsela (December) Kxosi a pitso
ipitsō ya lekxotla la maxosāna amaxo
a ba laēla are: Botsāng batho banna
ba maxoro a lena lezi: Ka kruedi
ya Mantholē (January) Masoboro ohle
a swanetseng ke polotsō ba bonale
mo mosate ka mehla ke a ba nyaka
ka kxonthe xo be byalo ka xo kxosi
a foletše. Xona masoboro ka yona
kruedi e beilweng ja tla, ba mosate
komme kxosi a, ba tsibisa ka molixomana
e moxolo wa mosate are: Kluwang riawana
lenyara le a wetswa le diuwē banna

Xomme le swanetsō thāma xo thuba
 xo tloxa ka letsātsi la xose! Xone!
 Xona masoboro ba tla ya xae ba
 litela lōna letsātsi le le beiweng
 koba la thomēxō ya mathubo. Xa
 lona la mathubo le fihlike (mathub
 ke modiro wa mosāte wa xo disella
 kxosi). Masoboro a Krobokana
 mosāte xomme, ba fiwa taēlō
 ke mokhomana wa mosāte xose:
 Lehono a riyeng le yo xo dira
 sa xose-xose! Mohlomong e
 tla ba xo ya ~~xa~~ kxonyeng
 tsā mosāte koba xo yo tiēlēla
 maxora a mosēmo a mosāte
 koba xo yo rima diphata tsā
 meaxo ya kxosi (rahomb, a xo am
 ngakō), le xo ya xo xarola
 mabyang a xo rulela koba
 dipalēlo mohlomong xo ya
 lesolong la xo yo toomela kxosi
 nama ya phōfōlō e a eratang

xoba xo yo fulela Kxosi dithsiolitoo
xo tho dira makhura a xo soxa
mexasiva ya mosate, le xo rongwa
mo xong le mo xong mo Kxosi a
ka hwetsang a na le latexo ya
xon. Modiro o mong xape ke
xo rema mafata a xo axa kxoro
ya mosate. Le xa motho mang le
mang a ka hwetsa a na le modiro
o morolo o ka ratang xore o phethere
ka byakö o Kxona xo nthoo
seloba (Setseka) sa xaxwe a nele
Kxosi are: Ke Kxopela xore ka
setseka se masobaro a yo
ntirela modiro wa xore! Xona
Kxosi o amoxela setseka
masobotsa a laiwa xo yo
dirila motho eo ka mo a ratang
Modiro o wa xo thuba ts
a dira ka libaka la Kxwedi
tee 4 xo tloxa ka Kxwedi ya
manhole (Januar) xo fikla ka Kxwedi ya

828

134/79

11

Xona kxosi o kxetha tanna ba patexo xo ya xo lukisa felo mo mphatho a ka tlaoq wa ba xona, mothabeng e kxethilwenq xo ba ya pollets. Ne xo kxethilwe xo lukisat. Kxosi o bitsa ngaka ya mosate xo yo lukisa feso ka xo xo tisa ka dihlare ts'a xo Phema balai le melek'o ya bona, ngaka ya xo lukisa madulo a seratha sa mphatho xo o tisa ka dihlare, e nyakwa le yena. Kxosi e lefiwa le yena. Motswadi e mong le e mong le yena kua xae xa xaxwe o katana, le xo hlabela ngwana wa xaxwe dihlare ts'a xo efa melek'o le xo ba tisa, mang le mang o dira feso ka ngaka ya lapa la xaxwe e a e thsepheiling.

E tla re ha lona le le heilweng
 Xore ke la thlarô ya Kôma, zona
 monna e mong le e mong yo a nang
 le monaka wa dikxomo. O tla re
 maséxo-xare. a bulela dikxomo
 tsâ xarwe mo sakeng a di išá
 Phulong kua raxeng (sakeng) mo
 sakeng xwa sâla mmamane
 Fao xo bitsâwa xore kxomo di ile
Moxobô. Dikxomo tse fao di išwa
 Ke masoxana le bona masoboro a
 a swanetseng xo ya pollong. za ele
 yo a sa lokelang pollô le xe a xodile
 ka. a ye zona ke zone a sešu a
 bolla. Ba tla di fudisâ kua sokeng
 xo fikla mosexare o moxolo moko
 tsâ bo (1. o'clock.) Mosexare wa
 sekakela ba xapela dikxomo kua
 xae xo yo di xama. zona dikxomo
 xa di e ya xae di tla sephela ha bebelo
 di thšabetsâ bana ba tsâna di fisâ
 Ke mafsi mo mekakenq ya tsâna ua xe di

hošé dí sa tšwa Phulong. E tlare
xe ba fihla xal, ba hweča basadi
ba hletswitsé meeta ba e tsile
nzo šákeq la dikxomo, komun
masoxana le banna ba bang be bafsa
ba tla thoma modiro wa xo xama
dikxonre tše ſisitšeng mafsi a
mantši ha xama ba tlatša meeta
le di kxamelo. xe ba feditsé xo
xama basadi ba tlo tla ba rwalela
mafsi lapeng le levolo ke xore
lapeng la yo eleng Kxosána ya kxoró
eo. ba kxoró ya mosáte le bona
ba tla rwalela mafsi a bona mo
lapeng la mosáte. xe mafsi a le
mo lapeng la mosáte zona xo tla
tloxa basadi Kamoka ba ya ka lapeng
leo mafsi a iſitšeng ka nthse ba ja
ba swelle mantswana a xo faxa ka
moka e mong le e mong a rwele ka
mathotswana wa xaxwe wa xo ſilela
zona basadi ba tla xotsa mollo be
hletswa dipitsa ba apea maxobe ka

àna mafsi ao a xamilwexa. Boxobe
byo bo byalo bo apeilweng ka mafsi
xo sesso meetsi bo bitsüwa Lekala
xe bo apeilwe bo budule bo solelwaa
mo mexapong bo a bewa xabotse mo
ngwakong wa mosate. E tlo re ka
la ka moswane e sale basasa xo
tlo Phuthwa maxobe Kamaka ka
maxorô a Phuthelwa kua kxorong
ya kxasi e kxolo ya sethsaba ses
Xorome e mong le e mong yo eleng
minnudi o ya zona. Yo Phuthera
fao ell Banua le basadi le masoxana
le methefa ba yo bona xe ba ba yang
lebollong ba ija Lekala. Ba yang follow
bona xe ba fihla mosate ba emisüwa
xabotse ka mothaladi o motelele-telele
ha khunama fase ka matolo ba inama
zona banna tia ba ba ngwathela
boxobe mo atlenz tie pedi ba adibedita
e tlone mola ba khunamile ba swere
maxobe ka diatla xo rotoka mona
yo eleng moxale thlabamong le xe e kalo

828

K34/79

15

banna ba ba bedi batla e mong le
e mong a swere kxati ya morettwa
ba sala bakhunami ba ba buludi ka
monaxo xona monna o heaba mokosi
wa lentsu ore vo ba ya pollong: Tang
dikxomo! Tang dikxomo! Xe ba thoma
xo ja maxobe ale a leng di atteng ts'a
bona. Xona monna (banna) vall
ba baxale ba tla thoma xo itiya e
mong le e mong wa ba ya pollong
kxati ts'e pedi; ts'a pedi! mo maxetteng
a tiva a e ja. Xona ba elong maphixa
ba tla bonwa xona fas. Ka xe ba tla
re xo kwa bohlako bya kxati ba us'a
boxobe byo ba vo swereng ba lesa
xo ja. Ba elong baxale ba tla isapele
modiro wa xo ja le xe ba itiva ba
e kua bohlako bya kxati ba tla fell
ba ejia. Monaxo xe ba fedits'e xo ja
ba a tloxa ba nnosi ba rena banna
ba ya kua naeng ba yo ulya ba
hlobana (baripana) meriri ya bona. ^{ka}
eo nosi bya bona. Maatshwa ba tla

xo ka kxethwa banna ba ba 2 ce
 xa ele ba 4. Bona banna ba ba
 babulutsi ba tsebiswa Kxwedi-pelle
 xa xe polots e tla ba zona. ba tsabiswa
 ke yena Kxosi e swanetso ba motho
 yo a seng a ke a bolaya motho ka
 lekuru ~~tabanong~~. motho eo a senang
 dintwa. motho yo wa mulutsi o
 swanetso ikillila xone ka lebaka la.
 Kxwedi a seke a Tsenamosing a
 seke a hlabo seniiva a seke a swara
 se se huileng le xa e ka ba xo ja nam
 ya seniiva se se huileng le xa e ka
 ba xo boloka mohu le xo mo swara
 le xa e ka ba xo fogola seniiva.
 Le mohleng a yang xo thoma modire
 o atafiu a ke ngaka ya Kxosi ka
 xo mo nosa sehlare le xo mohlatela
 sehlare se bitswang Maruru. Le bona
 babuludi Thidi ya Koma ba leswa
 ke yena (Thidi) ke sehlare sa Koma sa
 mosate se leswa muludi o mong C. e
 moni e a tollang.

bo-a mo-xae bohole ba xoroxela kxorong
ya mosate, batswadi ba ba tliets'a
dijo ts'a mantsibua xona. Ba ts'wel
makhreswa fela xa ba apara seaparo
se sengwe. E tlare maséxo-xare mokxa
wa hlabya Phalafala le naka ts'a bta
ba buludi ba ts'wa kxorong ya mosate
bag na le banna bohole ba mots'e
le masoxana le banna tia ba išva
thabeng e ba yang xo bollila xona
mo mphatho o yang xo ba xona. xe
ba e ts'wa xo xobya moxobo Phalafel
e a letšwa mokxosi o a hlabya xore
mang le mang ma motseng a tshebe
xore bat ya pollong byale ba a tšwa
ka kxörö ya mosate ba gathabeng
xe ba fihla kua thabeng masoxana a
ts'a dilepè ba rema mahlare ba xa
serotha se. ba buludi ba tlany

Xo ba ka xo sóna lebaka Kaxoka
xe ba sa le mothabeng. Monna wa
mmulutii o kxethwa ke ba tekkollale
makhromana e maxosana a makoro.

18879

K34 | 79

Xe ba fihla tsa thabeng ya
bolletsō basimane bohole ba ba
swanetsēng xo bolla ba tsena
bole mo seotheng se se axilweng
ke masoxana, xona banna bohole
le masoxana ba a krobokana jels
xo tee ba e ba sekroboko sa
ntikudiku byalo ka lesāka xonan
ha mo xane xo tsena yena monna
wa molotsi le nyaka ya mosatze
e laitweng Ke krosi xo alafa bona
babolotsiwa ba. Yena a tsena
a swere dikhare tsā xaxwe tse
lebaneng Madina o, mmulutsi a
tsena a swere dithipa tsā xaxwe
tsā xo bolotsā. Xe ba opetsi kosa
kosa ya thomero ya madiro. Monne
krosi yo a hlatlamaro krosi krosi
a ema ka maots a hlabamokros
xe madina a o thomene ka bona
lebaka leo mollo a moxolo a xoditšu
o a tuka bralo ka lebone xo bonexela

bohole fa ba ba leng fa. ka xe modiro
 oo wa polotsō o dirwa bosévo xare
 bya matla xo sa. ke mokxoma e
 mozolo wa mosáte a ísetše a hlebile
 mokxosi wa thomexo ya modiro. Xona
 xo tlo tsúwa motho yo elong bophya
 la ba motse oo ke xone motho yo e
 sero wa motse oo ka madi epye
 ele moaxi wa motse oo ka leaxo
 la bothophya xoba bofaladi (Foreigner)
 Motho yo byalo o bitsúwa "mosub
Mohlemong" ke wa leloko la ba
 mathofya xoba wa ba leloko la
 ba bofaladi. Yena a tla tlora a
 ya seratheng a yo tséa morwa
 wa xarwe a mo tlisá mo krobota
 nong ya sekxobô sa banna. Xwa
 Thongwa Ka yena xo balotsúwa
 xe xo buluditsúwe yena xona xo
 tlisúwa yo elong ~~ngwana~~ wa
 Kxosi yo elong morwadi wa
 mphathô oó xo bolotsúwa yena

Xon a matswadi e mong le e
mong yo a nang le motwa yo a
tlisitseng polatsong a tla ya ka
noši ha mola seratheng xo tséa
ngwana wa xaxwe ka letsôrô a
mo tlisé xo mulutši (moswara-thip)
yo a se nang batwadi a tla išwa
Ke bo Ranjanaxwe xoba bo malom
xoba bo Ramaxolo xoba celoko
le lengwe la bo bona ja Kaufsi
le tewalano ya bona. Bona batho
bare ba išwa mola xo mulutši
(Rathipan) ta išwa ka tokoloxang
ya tewalo ya bona ya madi le
Ka tokoloxano ya madi a boxosi
le ya maxoši ka boxosi. xo thomera
Ka ba baxolo eseso ka boxolo bya
xo ičelxwa auva! Cufya ta
tokoloxano ya boxolo bya madi
a boxosi ^{ba} Maxosi ba baxoma ba
~~baxomana~~ ^{ba} ~~balata~~ ^{ba} ~~ba hank~~
xo dirwa byalo ka makoro & makorwana

828

21

K³⁴/79
xo fihla xe ba fetsā ka yo eleng wa
mafelelo-felolo a ba matse oo. yena
o bitsīwa xone ke Moswari wa serumula
xe xo feditswe xo nipyā yena moripi
ore xo mo nipa a be a se se lefsika
ke xone yo a se nang monmaxwe.
moswari wa serumula. Le kxati xe ba
teiwa ba teiwa ka one mokawa
o wa tokoloxana ya tswalo ya
bo moloko wa madi a boxosi; Pele
xo teiwa Molubi moraxo kxosi moraxo
bakroma ce bakromana ka maxoro
ka maxorō xo fihla ka molata wa
mafelēlō a ba matse yo a reng xo
itiwa moraxo xaxaxwe xo itiwe
lefsika.

Ma polotsōng xe mulutāi a fetsōripa
mota a ma fetsā xo ngaka, ngaka
e huetsā ntho ka sehlare xona
matswadi o a motšea a swere
nkxasāna xoba lekopeewana ce ce
thatsinimorole. ka mo moroleng xo
nathela madi a tswan, nthong ja thipō

828

22

K34/79

madi a tswang thipong ya Polots'ox
a rothele fase mobung a axelets'wa
ka nkwasána xoba Lekopelwana le le
nang le morale wa dikomo xoba wa
dinku. wa dipudi o a ila za o tateze
Basimane ba a bolots'wa mo xaweleng
xa bona ba thoma xo wela xe mosimone
ana le nyaxa e 13 — 16 le xo ~~isba~~
pele xodi<sup>(From 13 years of age to 16 and up
wards)</sup> xo xo welue ka xoba bangwaka
o tee. ba wela ka sekhophha se o ka
lwets'ang mo metseng e mexolo xo
wets'wa masoxana a e ka bang 200
xoba 400. Babuludi xe ba wetse
xo feta lebaka la nyaxa e 5 bangwaka
wa la xo ka thoma ba bang xo
bolots'wa xe ba ka siwa ire
menyaxa e 6 ba ka seke ba bolots'wa
ka ngwaxa wa 7 ngwaxa wa 7 xa
o nthse koma ba ka upye ba lesa
ba bolots'wa ka ngwaxa wa 8. ngwaxa
wa polots'ox a ka maledza mohlomeng ka balela

thala, roba maduma (bolwetsi) Xoha
lehu la krosi, xo ba ntwa.

Thabokoxanya ya mphatho bac-
tha okoxanya ka maina ka xe e
reelwa maina. Byalo ka krosi
ya Bapedi Sekhukhuni ii o reetswe
leina la Sekhukhuni sa i mphato
wa Sekhukhuni i e be ele Letuba
ka zona le Sekhukhuni ii mphato wa
xaxwe ke Letuba. Le leina, la koro
ya xaxwe ke ka Matubeng.

Krosi Thulane ii o reetswe leina la
krosi Thulare i mphato wa xaxwe e be
ele "Lengana". Ka zona le Thulare wa
II Ke Lengana le bohole ba bawetseng
mal Ke Mnangana le koro ya xaxwe.
Ke Mnanganeng. Krosi e busang
maroteng Bapedi lehono Komorwamotho
o reetswe makwala a tataxwe mphato wa
xaxwe ke Lekwa. Ka zona le yena
motwamotho go a busang lehono Bapedi
ke Lekwa le bohole ba mphato wa xaxwe ke
makwala. Koro ya xaxwe ke ka Makweng

828

K34/79

24

mo xo weleng xa xo iwl ka xo ithatela
xo iwa ka thswanelo. ke xore xo iwa ka
thswanelo ya makaka a matswalo a xo
belexwa xe motho a na le morolwane wa
lesoxana le xe ba ka lekana ka leems
la lexolo ba ka seke ba wela xotee
mphathong o tle xo tla wela yo eleng yo
morolo yo monyane a sala a letela
mnyaxa e s' xe e ka feta a wela ka
wa xo 6 le xe e ka ba emota byang
le byang o swanetoo ema a dul nyaxa
e s' ele lesoboso. xo byalo le lesoxana
xe a ka etwa ke mositsana jeli mo
matswalong lesoxana le le ka setsele
mositsana yo la wela jeli xaxaxwe o
tla letela iebaka la mositsana yo xe a
wetae xona kamorako polotsong e e
latelako a ka bolla. xo byalo le xo
mositsana xe a ka etwa ke lesoxana jeli
o tla dul a iebaka la nyaxa e s' ele lethumasa
ka ngwaka wa's ka ka wela. xe emong
wa thswanelo ya xo wela a ka xena towela

829

25

K34/79

mohlomong ka paipo ya bophšērā tya
 xaxwe o a xapeletsāwa ke batswadi xe
 a tiisā xo xana o a kxokwa a išwe
 ka khang. ka xone bosōboro le bo
 thumasā ke botšōhya. Babuludi xe ba
 le kua thabeng ba na le mohola xo koxi
 ka xe ba modinela ka xo rema diphata
 tsā meaxo ya nyako le tsā magata axo
 axa kxorō. le xo sexa le xo xarolatshyang
 le xo kxa dinti tsā xo axa le xo loxa
 dintlatla le disēro. Tšohle tše di dirwa
 ke babuludi kua thabeng ke tsā kxozī
 le dinama tše di ka halawang ke bona
 tsā diphē-ōfōlo ke tsā kxozī di
 lewa mosāte, malapa a batwadi ba
 bona xa ba a diselle seko. Katson
 dikoro iše di remiwang ke baredi
 kxozī o axela bradi ba xaxwe ke
 tōna. xe a sena meaxo mo mosāte
 o a kxona xo di retišētsā ua buka
 thang ba di nyaka to yene ke kxopelo
 ja thekō xo ba xo katusa lafotodiba
 ja mōnto wo namsa katsona mōnto

Xape bona babuludi xe ba ce
 Kua thabeng ba na ce mothowa
 monna yo a ba disang a bang
 le babuludi ba bosero ce mosexare
 le xo ba lota xa ba kxalema mo
 a ba bonang ba dira diphosa
 monna eo o bitew a xore ke
voditi yena o nyakwa ke krosi
 emme mo modirong wa boditi.
 Monna eo o a lefiva a lefiva
 ke krosi mobutso wa xaxwe ke kxomo
Namane ya Setholl, xape le yena ka
 mabaka amang babuludi ba ka mo
 direla ka xo mo nemela diphata ts'a
 dikxaso ie dinti il xo nio karolela
 nabyang a w rulelu. Ka ntli le yena
 moditi yo, xo na ce masoxana a a
 Kxethilweko mo motseng xo thus'a
 monna yo mo modirong wa bodisi le
 behlapetsi iya babuludi ia, masoxana
 yo ona a biosiva baditi. Eupya bona ba
 thus'a mo mosexareng feela mangribura ba
 ka xae ba nraea xe. ba tsorela Ramosane

o mongwe le o mongwe kua mphatong
Modiro wa bona o moxolo ke xo thusa
Moditi e moxolo balebeleding le xo
nuta bona babulu di ba dikosaatio
koma, bona xa ba lefiwe xo lefiwa
yo a hhwang nabo a robalang nabo
a dulang nabo ka mabaka Kamoka
kua thabeng. Ra moraxo xa polotsa
zona le medios e menthi e ediwang
sephering e e bitswang xore ke yona
Koma. Koma ke xore sephiri.
Sephiri seo ke sa banna-tia ba
motse le bakhomana le matona a
kxosi xo tee le-yena kxosi. (Seoxase tselye
xa se bokelwe). (Koma xo wela, xo bolla,
mantša a a supa taba e tel,) Xe mothoa
kare; Mokete o a wela, kitla tseba xa
botse xore o a bolla, Xoba ne a kare
ke Koma; le zona ki tla tseba xabotse
xore o belliollong. Koma e thongwa
ka Kowedi ja Mopitlo (May) ka lebalana
ea zona. Komme ba dula mothabeng ka

lebaka la hewedī tsē³ ba aoxane
le batho ba sa bonwe ba bonwa feela
ke banna ba ba bolotseng re ba
fele ba e ya xo bona xo ba ruta le xo
ba laya tsā bophelo bya senna le ka
mo motho yo a bolotseng a ka phelang
ka xona le xo ithswara ka xona xe
ele motho wa xo bolla phelo bya booxan
phelo bya bona mosading phelo bya
monna lapeng le melayo ba ithswara
le tlompos. Ba buludi re ba le
mo thabeng xa ba apare diaparo, sepa
sa bona mo bosexong ke mollo o ba
o orang xa ba tsware selo mothekeng
ba tsware ka pele feela ba tsware
letlakala la mokxopana wa potšanyane
ba o sicxa wa ba ayalo ka thethwana
ya ha ona ba o aparanj ka mo pelle
xo tba feela re ba ora mollosore
mo pelle eleng mo bannang xo se
ke xwa kwa bophiko bya xo fiswa
ke nabollo. Neheng ja bo lehono xaxo

828

K34/79

29

sa ſōxwa mattalwana a xo dira thethay
tſeo xo rekwa Mapayana mo mabentabeng
tehanya ya ("1½ yrs.) e e nang xo no
lekana feela xe e ka no pipa mo
pele feela xa ele mmelle kamoka le
Ka fa moraxo xa ba apare sela. Le
mmelle ka lona le baka le la krewed
tſe 3 xe ba le thabeng ele babuludi xa
ba dumeliswa xo ka o hlapisiā le
makhura xa ba tlotswe ka ona, xa
ba bolwe meniri. xo teiwa xa
ba biulati xa xo ka meheka xo na
le lebaka le ba teiwaro kamoka
ka lona. he lebaka la xe ba rutwa
tokoloxano ya batewalo bya bona
xore mang le mang a tle a e tsibeb
xore. Ka boxosi bya xo tswalwa
bya madi a boxosi xo tswetswe
yo pele xaka ee xore mang le mang
a tsibeb xore ba, khonā ja bokete
ba a mpheta le ba baxolo xo unam
motseng ka tswalo ya madi a boxosi

828

K34/79

30

Xo na fao ba nutwa taba e ka
xo iteiwa matei ke mokxomana e
moxolo wa mosáte. Xo thomirwa ka
yo a bitswang xone ke: Molubi.
Moraxo xo latela yo eleng kxosi ya
bona kamoka yo a sweleng mphato
morato xo tsena bo monnawwe mo
kxating ba ya ka xo latelana ka
maxora xo fihla ka wa kxori ya
maféléls yo e leng molata wa b:
bohle ne xo feditswe yena xo labluu
Kxati ka yena xo tiwa Cefsika.
Seo ke taetso ya bolata. motho yo
byalo o bitswa moswari wa Seramu-
la. (Sesta).

Ka setsibana se se tlositsweng mo
mmaluding, ditsibana tséo di bera
felo xo tee xonne ze Prathipalulutsi)
afeditše babuludi Kamoka ba feleletsé
Xona ngaka ya Kxosi e e leng ngaka
a Komé e ka laello ya Kxosi o illa. Toka
ditsibana tse ka mifikko ya duhlare töa
koma ee xo di thuntsetsa ka aiklare

828

K34/79

31

xone ba buludi ba ba seke ba nrixelwa
le xaphera. Xe xo dixilwe byalo xo
epya molete mo xare-xare xo mosasa
wa mphato (Serota) ditsebana tše
di thselwa ka fa nthse xo tel le madi
a a tsweeng mo xo ripilweng setsibana
Ka xe a axellditswe ka dikhaxana
le makopelwana a a thsetwang moro
wa dikromo xoba wa dinku. di bolokwa
mo mole teng oo xe di bulukilwe
Xona mos taa xo bolokwa nthse xo
dirwa sebesa sa xo xotsa mollo wa
xo otwa ke bona b-abuludi kamoka
xasolo besong ja yo eleng krosi
ja bona (ngwana wa krosi) mollo wa
mo sebesong seo xa o time o
~~anetso~~ fela ole xone mosexare ll
takxo ka rebaka la kxedi tše 3
tše tše xe babuludi ba sale mothabeng
ll xe mollo wa xona o sa tuke xo
swanetso fela xole maxalla a mollo
fa nthse le xe babuludi ba ile tökenz

828

K34/79

32

zo tsoma xoba ditshemong mollo ona
mos sebesong xa o time. xore balo
le dibatana di tle di seke tsā le
tsā leka xo ka fata mabete xo bolokolla
ditsibana tše. E tlone mahlang
lebaka la kōra le felaro xe ba
swanetsō ya xal zona banna ba tla
nyaka mafrika a mabotse ba axa
habanyana e nyane ba axa ka ona
molora o wa sebeso seo ba dira
leraxa la xo axa ka ona moloxa.

Xe palo ya babuludi e ue ele
e nthši nthši xo tloba xava axiwa
meketware e mebedi le xa ele e3
seo e sála ele kxopotsō xo bona
babuludi ba ba bolotseng faontha
moothabeng eo ka mehe a emong
il e mong ua bona babuludi ba fas
xe e mong le e mong a bona urphetsō
o tra bele a xobola cebollo la xaxwe

828

xa motho e ka re ele modikana a
 bolla kua habeng a hwa, xa a be
 xae. O xa tataswe a le zona a tsba
 lehu le a ka seke a be a tsibisa
 mmoxo lesorana le xo fihla mohla
 Pradikana a obhe a alora abolo
 a e tla xae, ke zona lehu le ka
 bexweng. Modikana ye a hille
 kōmeng xa a bexwe xae. xo a ila o
 bexwa mohlang wa Kaloxo ya Kōma
 ke masorana a a babuludi a alorile
 xa a sa bitswa. Ka maina a tma
 a byana ~~zota~~ a se sōboso la
 bitswa Ka maina a boxolo amafsa
 a eleng maina a senna zoba
 a boxolo zoba a a moreētēwa
 Byale Ka motho sō xa e sare ngwā
 e he ele mpaki xa ele lesoboro R be
 ele Setiapudi. Lehono xa eemonna
 Ke Kxobalale e mong sō la byana
 ke Hamonneng la bosoboro ke tablanc
 ia honna ke Maxomarek

828

Digo

K34/79

34

Xe koma e sa ts'a hlaaxo (esat'so, hooy)
Krosi o tla supets'a batho sesexo
se se tletseng mabell'e xore a silelwe
ba buludi kxwedding ya mathoms
dijo e ba ts'a krosi, e tlare moltlang
sesexo se sa mabele a mosate a
pelang xona motswadi e mong le
e mong o tla nth'sa mabele a xaxwe
xo fepa ngwana wa xaxwe. Basida
e ba basitsana ba mathumsa ba
ba swanetseng xo bolla ka moroxo
xa masoxana ao (Basimane) Ba apie e ba
basadi batswadi ba batsi babuludi ba
ba ba ser nang batswadi. Disuana xoba
ba batswadi eleng. Gikoka xoba batsofadi
bona xo tla kxpelwa melokong ya to
bona xore ba ba apieille. Ko rwalaxo
lora ka fa xae xo rwala basitsana
ba dikxarebe xomare e tlare nola
bi batamets'iz thabe ya mphato masole
a tla t'ivu ke banna le masoxane va
a nstotsa ka trabeng xo Madikana Babuludi

828

K34/79

35

Methapa yona e xomela xae ka xo
ts'ama e nwalela dikxong ts'a xo
thus'a basadi xo apeela madikana a
xe mabéle a resero sa mosate a fédile
Yona Kxorong enge le enge xo
ka na xwa apêélwa ka mo lapeng la
Krosana ja Kxoro ja bona, Ba apel
ele bona basadi ba s'iledi ele bona
basitsana ba matumasa Maleba-Koma
barwadi le baxi ba meetsi le barwale
di ba dikxong ele dikxareba. Mexopa
e ya babuludi xa e boa Kua thabeng
xa e sa dumelawa xo bonwa ke
basadi le yo a sa bollang ka xona ona
masoxana a a tswisang mexopothabeng
xo ba ka bona mosadi xob a yo a sa bolang
mo tseleng ja xe ba sa tswa thabeng ba
tha mo roxa ka maroxa a masoro cupya
xa e setse e tsen mo lapeng xa e sana
tiba e ka bonwa ke manq lemang.
Masoxana a a ictsang madikana (babuludi
dijo thabeng a bitsiva Baditsaana (Baditiana))

828

K34/79

36

Koma ya lebolls la bokana e
tše ebaka la kxwedi tše o. xe
kxwedi tše o di fedile kxoxi o tla
bitsa piitsó ya sethsába sa banna
bohle ba sethsába sa motse a
ha bota axe: Koma e undule
a zo uloimwe banna ba bome xal
xona banna ba akantsáne taba
e ba e dumelane xona kxoxi o tla
laëla xore: Yang le yo zo itukisa
le itukisetsé Kaloso ebaka le batan
tše. Xona banna xe ba Phatlalala
mo piitsong ba tla bota basadi ba
bone zo lukisa tsá zo apuya mabjala
a kalosó le zo nyaka makhura le
matsoku banna na loka ka xo sora
makreswa a Kaloso le dithlaba mo
Kalosong babuludi ba alana ka xo
tswala lekeswa lanku esexo ia pudi
koba la se reng Kau ntle le xo tswara
kreswa la nku le thlabaya gona.

e tlone mohlang hexosi a kuitleng
 tsatsi la kaloso xona o ditsa pitsa
 ya banna xape xomme o ba tsehiwa
 xone tsewang koma e tla folova
 thabeng xo tla xae ka letsatsi laxore-xae!
 Xona banna ba tla bala maxaeng
 xotselis'a basadi xo thoma xo apeya
 malyalo axo dira inonyanya wa raiosu
 ne letsatsi le fihlike malyalwa u
 apeilwe a hlotlilwe banna bales ba
 motse ba tla ya kua thabeng ba hluwe
 ba bala babuludi ditloipole xo ba
 thotsa mmelle ka matkur a le ka letsoku
 le xo ba tswes'a makreswa le dithlata
 xomme yase mantsibua ka tsatsana
 sobela ba buludi lea siswa xal
 seotha selo ba leng ba dula ka
 xo sona ja tsungwa ka molo
 ne ba fihla xal ba tseva kamoxoto
 wa lethabo basadi ba hlahela ka
 lethabo ua ~~aa~~ letsametxocokwane
 banna ua tix dikati e ba thabo te exo
 roeo nne: ~~aa~~ dialoxwa di xoroxela mo

828

K34/79 38

txorong ya mosāte. Basadi ba va hakeba
ba ba reta ka dirētsā tsā bona. morox
ba ba tlisetsā dijs Maxobe a sebiwang
Ka dinama. Ke xona ba thomaxoxo
iphsina ka dinama tsā xo seba
maxobe ka xe kua thabeng ba be
va no ja boxobe bya moratho bo
sa sebiweng Ka nama le xo elle
moroxō ka xe modikana a sa
je letswai - sejo se se nokuweng
ka letswai. Ka moraxo xare
ba lle ba ba tlisetsā maxoxwa
a mafsa le dikobo tā bosēxo tā
xo robala ha robala matxorong
ya mosāte basasa xe ba tsixa
dikobo di walelwā malapeng
a bo bona ke dikiaetsēdi tsā
bona ba fele va ba tlisetsā tsōna
mantšibua a mang le a mang
matxorong ya mosāte ha robala
xo hewa maosātsi a 10. Kata 11
ba ya malapeng a bo bona. le xoto

828

K34/79

39

apara diaparo tā bona. Ka
lebaka la xe Dialoxa di le mo
Kixorong ya mošate, bannante basas
ba motse bona ba be ba tē thabong
le lexolo ba e nwa malyalwa ale
a apeetsweng Kalosō. Kixosi ē
jena o tlaba kxomo a tlabez
iona dialoxa a leboxa kamo
ba mo sōmetṣeng Ka zona ka
lebaka la xe e sali kōma. Ka
xe batho ba sa swane ka tā xo
phela ba banwe ēē bana batumi
bang ell ba badiidi zona ba eleng
ba batumi ba direlwa monyanya
ka xo ba hiabisā Phōōko xoba
Kixapa ba cieng batumi ba taxolo
ba tlabe tē Kxoro xo dirella morwa
wa xapwe monyanya wa Kalosō.
Zona ia aloxa kōma da tā mo
xo Ka lebaka tā nqwa-xa a a
bitswa kore ke maxata ke xore batho
ba be sesuxo ba fetā kōma Ka boklob

K34 79

ba tula lebaka la ngwaxa. Ra
 moraxo ba sa swanetsō boëlla ta
 ye komeng ya mafelolo ya tekuny
 ya lebaka la kxwedi tsé 2. Kòma
 eo ya mafelolo e bitsüwa boxwéra
 ne ba feditsé Kòma ya boxwéra
 ba ka dula è banna kxweng
 ba ka ba letkotleng u thsik o
 ya melato, ba ka jela il banna
 felo xo tel ba ka rongwa xo upela
 melato ba bitsüwa xonl ke banna
 ba tloxicile bosöiono. Ra xona yo
 a ka ratang xo nyala mosadi a ka
 nyala. Xape a ka heiva xoba modit
 xoba moditsana. Xape le mo sephering
 sa tsá ne xo rerwa tsá hòma a ka
 tsena xona. Xe motho e kare e sale
 lesoxana feela a bolatá a hwa batwadi
 ba xarwe ba a kxona xoma nyakela mosadi ba
 mokxopelela yena ba nthóa dikxoma ba yo mayale
 le xe a huile ~~mo~~ modi yo o tla bitsüwa ka leina la
~~mo~~ modi monna yo wa mahn xo tla nyakwa
 sonnaxo mahn yo xo xore a belleixizemodidi yo bana è
 sonnaxo mahn yo xo mo hlokombela. Bana bona ba

828

41

K34/79

ta bitšwa ka leina la monna es wa mohua
tupya re lessoxana ll ka hwa le sesú la nyala
batswadi ba seke ba mo nyala mosadi xona
o a hwelela le xo réélelwa leina xa a
reiwe xa xo mothamolakong wabô yo a ka
mo neelelang.

Mephato ya banna

Matuba Krozi ya bona kope

Mangana .. Phatudi

Makola .. Kraxudi

Thulare .. Mangana ii

Mabgana " Sekwati

Maxasa " matodi

Makwa. " morwanothse

Makhalwa . Bohxobels

Matsaxa .. makökiö

Mantla " Thaswane

Matuku .. Moxase

Matseha .. Sephen

Matsolo .. Lepalakate

Matsaxa .. Seralki

828

K34/79

42

- 16 Mahxola " Roxudu ii
- 17 Madikwa " Sixoloko
- 18 Madisa " Mampuru
- 19 Mankwe " Tsalalale
- 20 Matsapa " Lephaxwane
- 21 Matdingwana " Thoxodi
- 22 Matlakana " Mašubye

Ka lebaka ~~la x e masoxana a~~⁽¹⁾
 ele maxaola. ~~xo thomexa koma~~
~~ya lebollo la basadi yona e~~
~~tsea lebaka sa ngwexa kamoka~~
~~x e lebollo la bona le thoma le~~
~~thoma byalo ka la banna ka xo.~~
 Krobokanelva ke lekxotla la krozi
 le mohumaxadi le balkxomana le
 Mahumaxadi a bona. Kamoraxo
 xo krobokara krozi le malkromana
 le maxoxana a maxorô. Xe bona
 ba akantsé taba e ya xo baxona
 xa koma ya lebollo la basadi ba
 e dumelane xona krozi o laela
 malkromana xone a bere taba
 emo maxorong a bona. Moraxo
 krozi o bitsá piitsó ya sethsába
 sa banna bohle ba motse o a
 ba berela xone. I koma ja
 basadi e be xona. Xe sethsába
 sa banna bohle ba motse se
 akantsé taba i se e boledisan
 se dumelane xona ja xafela trohle
 xo krozi xona krozi o tla e xafela

Mohumaxadi wa xaxwe yo moxolo
 yo eleng yena e moxolo xo basadi
 bohole ba xaxwe (The principal wife)
 yena o tla bitsa lekhota la
 basadi bohole ba motse a ba tsabisa
 xorl: Axa! Banna ba re dumelatše
 Kôma, ka xona ka letšatše laxore
 xore! Banaa bohole ba basitsana
 ba nyakexa fa mosâte bohole ba ba
 lebanexo ke xo ka bollotswa. Ka
 xona yang maxaeng e ye xo itukisa
 re ba phatlalatše bz ille xal xona
 xo tea krobokana basadi bohole
 ba saxolo, Basadi-tia ba ~~ka~~
 je ngwe e e ngwe ya ba motse
 ba ya ka nokeng e ba yang
 xo bolletsâ basitsana xona ka
 re Koma ya basitsana e thomeva
 xo diowa nua nokeng Ba ya xo
 krettha felo mo Kôma e (Basitsana)
 ba ba ka hlapiswang xona
 re ba xo kretihle xona ba tlahe
 ba fata bodiba byo boxolo byomotho

K34/79

a Ko bowang ke meetsi a byona
 ka mathekha, xe ba fedits'e xo
 fata bodiba byo xwa nyakwa
 ngaka ya mosadi e tsehang
 dihlare ts'a Kôma ya basadi
 a upêla bodiba byo ka têna
 dihlare ts'a hlate bya xaxwe
 ts'a xo efa meleko' ja bolol
 ba ba ka bang zona. xe xo
 phethexile ts'a tukiso' ya bodiba
 zona tailo e ts'wa Mohumaxading
 ya zone a basitsana ka la
 zone! zone! Bohle hamoka ba
 be mo mošate, zona ka lona
 ts'ats'i le le beilweng basitsana
 bohole ba loketseng pollo ba ya
 mošate ba Krobokana zona
 Ka byona bos'eo byos xo zla
 lala zona le mekrozi' e mexola
 xo motseng ya basadi le methepa
 banna ba e nwa malyalwa a
 a direts'wexo thlaxiso' ya Kôma
 e ya basitsana. E tlase xo

828

X 34 / 79

46

Xona les le latelaxo la ve ba
robetsle mos'ate le hlabo xwa
hlabya mokxosi ka masa moropa
wa lets'wa basadi bohole ba motse
ba eleng bo mmoxo ba ya bollong
ba tsoxa le dihxarefe ba nth'a
ba ya Komeng ka hxot'o ya mos'ate
mokxosi wa felo o kwala moropa o
lets'wa basitsana bas ba bayo Komeng
ba is'wa felo tro ba rexo ke Motaxeng
ke xore mo xo nang le mobu o moiven
wa Motaxa o byalo ka Ralaka, ke
fa modiro wa Koma o thomaxo
xona, Xona fao nthae ba ya xohlu
letsats'i Kamoka le methepa yamotse
ba hluwe ba bits'ana nabo le xo
ba ôtla Ka meretluwa le xo ottana
seng sa bona ka nosi. Xona e tlare
mantshueng a merithi ba ba
nth'a felo moo xa motaxa ba
ba tloditse ka motaxa ele ba
ba is'ven ba na li mexoxoma ya
dihxati ba brantsha ba leba xal: ba
desama ba opela nasa ts'a Koma.

monupa o lla ba leba Kuaxae
 ne ba fihla xal ba xoroxela mo
 mosáte Ka moxobô o moxolo.
 ba robala xona ba saja selo
 ba hlewle le thala ba bille ba
 robala nayo mommeleng xa ba
 apara selo xa e se ntepa le ebolle
 'feela. Ha la ka moswane ba tsoxa
 e sale bošexo ba išwa Kua
 nokeng xo yo hlapiswa mola
 bodibeng byola bo epilweng ke
 basadi tia, xona ba hlapiswa
 fas bodibeng byoo ba hlapisi' ke
 basadi ba ditsibula le dikxarebe
 yona Koma ya basadi e dulxa
 marexa Ka Kxwedi ya mosexama
 nge. (July) mola phefo e tonya metsi
 'e ona a tonya a omelela. Bon
 basitsana ba ga buludi ba bitswa
 xore ke Bale. Ke xore: Basitsana
 ba Koma xona ba tla hlapiswa
 mo nokeng bodibeng tekangyo ya
 matsatsi a lesome 10

ba e ya nokeng tsatsi le long le
 le long. Mo nokeng ba a tsoxela ba
 fihla meetsing pelsa xa letsatsi le
 hlabo. Mosadi yo eleng moima
 xa a hlapise bale le Txarebe
 xe e imile koba e phela le
 monna xa e hlapise bale. Koba
 mositsana wa Txarebe xe a sa
 tswa xo nyalwa a phela le monna
 wa xaxwe xa a dumeliswa xo ka
 hlapisa bale, le xe e ka ba txarebe
 xe ena le lebaka la madi a
 kxwedi xo a ilaxa a hlapise bale
 xe xole e monq wa bona bale
 ka nosi yo a imileng xa a
 hlapo le ba bang o hlapo. Ka
 tlase mo metsi a clelang xona
 lwiwo bare ne a ka hlapo le ba
 bang bare ~~ba~~ Bale bohole ba ka
 baba ke maoto. Le xe e ka
 ba ngwana wa kxosi xe a
 senyexole a letswe a no
 hlapo ka tlase (ka theoredi)

ka mehla le mehla xe ba bowa
 ka noleng ba hloa ba dera
 mediro ya mosate. xo nitela
 lapa la mosate xoba xo bopa
 nebato xoba xc rwallela
 dikxong tsā mosate. le mediro
 e menq yamo lapeng la mosate
 e libaneng basadi. xonne
 ka bona lebaka le la xe ba sa
 hlapa, ~~tsā~~ diaparo tsā bona ke ntepa
 le thethwana e ryane ya pudi.
 xe ba feditsā hlapa ba fetšā matsatse
 a tekango ya kxuedi ba le moxae ba
 sóma mesómo ya mosate le xo
 blaxola masémo a mosate le xo
 kxapelwa xo kxosí ke batho ba ba
 nang le mesómo ya bona xore ba
 e direlwé xona ba nthšā ditsékatsā
 bona ba nea kxosí xona kxosí o tla
 tšeá setséka a dumélila bale xo
 yo direla motho eo. mohlamong e
 ka ba modiro wa xo blaxola xoba
 wa xo thotha mabyang a xo rulela nsoak

828

X34/79

50

Kxale xoba xo ſpmelwa moſomo
o mong wa xaxwe o a ratang xe o
phethēxa ka byako. xe lebaka la
Kxwedi le fedile. Ba li ba iſwa
thabeng base: Ba ille molapong xona
ba fetſa lebaka la Kxwedi kua
molapong bana le baditi ba basadi
montse madiro o moxola ke xo
rustwa tſā bosadi ka mo mosadi a ka
phellang le monna ka mo mosadi a ka
ithlakornelang ka xona ka lebaka la
xe a na le madi a Kxwedi le kamo
a swanetseng xo boifa xo kopana le
monna xe a na le lebaka leo tamadi
a Kxwedi le la mo a swanetseng xo
se kopane le monna o ſélo xe elle
moima le ka fa eleng Kotzi Kaxone
Bona basadi xa ba bolotšwe byale
ka banna bolotsö ya bona e fo ba
xo tlaísiva xone: mo tseling ya pelero
ya xaxwe xo lekwe xone xo dirwe xone
mohlang a Kopanang le monna a seke
a kwa bohlako a seke a boifa, le xone
mohlang wa pelexo ya xaxwe a se kwe

K34 / 79

bohloko xape ba ^{K34 / 79} cutwa e tsa
 pêlêxo le ka mokxwa o a ka
 emang xoba xo dula xoba xo
 robala xe ini ya pelêxo e tlie
 Rôma ya basadi xa se selo mo xo
 zona sexolo thata ke ditayo tâa
 phelo bya monna le mosadi mmoxo
 le dikotsi tse di Ka rotorelang
 monna di e tswa modading le tsa
 borthswaro re motho ele moima
 ro fihla meksweng le medivong
 pelêvong. Ka lebaka la re bale
 xona molapeng (Thabeng) ba isetswa
 maxobê Kua nthse ke batswadi
 ba bona maxobe a bona a na le
 disêba meroxo xoba mafci xoba
 namia xa ba byale ka madikana
 maxobe a bona a sa sebetsweng
 ya e ka renq re a e ya molapeng
 ya be e be ele moima a be a fihlela
 ke lebaka la xaxwe la xo beloxa a
 le thabeng a ka seke a dumelela
 xo bo a ka xal xo beloxa o tla fo
 beloxeza xona kua thabeng a na lexo

hlokomelwa ke bona batwadi
 le yo e Ka reng xe a e ya molapeng
 ya be ele matswetsi o tla ya, xomone
 batwadi ba xaxwe le babs ba
 tla rwala boina bya xo fepa lesa
 les le xo fele ba le is'a xommoxe
 Kua habeng xo yo anywa. Dijo
 ts'a bona Balexa di apeiwe Mosate
 e mong le e mong o apeelwa ka
 xabo ke batwadi. Kua molapeng
 xe ba baa ba bowa ka moraxo
 xa lebaka la kxwedi. xe ba bowa
 zona ba botoxa ha hlobile meriri
 ba sa tswela ntepa le thethwana.
 Kamoraxo xa matsatsi a lesome
 xo dirwa manyalwa a morero o
 mong wa Koma ts'a bona basadi
 bare ke "Masupyaner" xe xo nwelwe
 manyala as zona Bale ba tsoewa
 thethwana le ntepa ba tswara sekretu
 mmolelo ore Bale ba a rokwa. ~~setswara~~
 Sekretu ke setswara se zeng se se
 dinelwang bale se dirwa ka mokopa wa
 moxaswa wa kxomo. xo tswarwa xa sona

Balē ba e tšwara thekeng byale
 ka xanke ke mosadi xe a tšwere hōka
 ka lona lebaka les la xe ba tšwere
 dikrethu motho a Ka se lona ngwale
 a e thoma xoba xo ya maratong (zablobloq)
 le xe a Ka banya ke bolwetsi bya ka
 teng motho yo a sa ballang Kōma ya
 basadi a Ka se mmone a bonwa fela
 ke mosadi kxarebe ba ba bolotseng Kōma
 ya basadi xape a bonwa ke bona Ball
 ba bang ka nosi. Xape ka lona lebaka
 la xe ba rukilwe xa ba boledisi motho
 wa mnonna xa ba thābesē xa ba
 robala metseng e. Ŝelle xa ba etele
 kxole-kxole mo e ka bang leeto la
 letzatsi Kōmoka. Bona balē ba robala
 felo xo tee eleng mo ~~Thupa~~ Thupa-ntlong
 ya bona e e axilweng mo mojate bona
 le modisi wa bona ya a Kxethilweng
 le lekxotla la basadi ba baxolo ba xo
 baola Kōma. motho yo a bitswa Moditi za
 zefiwe tefo ya xaxwe ke xe bona ball
 ba mo direla Ka diatla tša bona xo mo

134/79

haxolela le xo mo mawalelala dikhong
 le xo mo thakxela lapa ka xo bopa le
 xo ritila. Ra mantsibna a mang
 le a mang gne ba baa mediorong ya
 mosate ba le mothupa-ntlong ba rutwa
 xo reta maina batswadi ba bona
 le xo reta medina ya xabs bona
 le xo rutwa xo homots'a ngwana
 ka xo rno reta. mo morexareng ba
 hlwa ba soma mesomma ya mosate
 le xo ya mo ba rekilweng xo kxos'i
 xo-yo ba direla xe lebaka langwana
 le fela ba rutwa tse ding xoba
 metkxwa e meng ya sephesi e e ka
 se bonweng ke motho xoba xo tsbyga
 Ke motho e le bona ba ka xo se e
 hlamulele motho le xe e ka ba
moratwa wa fela ya bona. xe ngwane
of edile xona kxos'i o tla fexela kxos'i
ya monna xone: fexela banna koma
 e e budule ba itokise'e alone. xona
 kxos'i o tla bits'a pists'a ya banna xo
 ba tsebis'a xone basadi bare koma e budule
 a e alone xona xe vanna va baledisan

828

55

K34 | 78

ba ~~ga~~ dumelane ba tla tsikisa kxoz
xone taba eo e a leborêxa a e aloze
xona kxoz o tla bexela mohumaxadi
tla tumelo ya banna. Xona mohumaxadi
o tla bitsa lekxotla la xaxwe la
mahumaxadi a bakhomana leba
moxosâna a maxôrâ xone ba akantsâ
ne taba ya tsâ Kaloxo. le xo bea
letsâtsâi xe ba akantsâna, xona la
tla bexa taba e. ya Kaloxo xo batswad
ba bana le xo bohole ba leexo, xona
batswadi ba tla laletsâ taba eo. lexo
ba meloko ya kxole xona ba tla
itukisa ka xa nyaka dintepa le masole
a mafsa le dikkobô le diphîta. xe ba
lukile ba tla luhisa tâ mabyala a
xo alosâ xe mabyalwa a apelwe
a budule xona letsâtsâi le a bewa. ka
xona tsâtsâi leo la Kaloxo basadi ts
tla ya ba e plwa le bona ball
ka Rua nokeng ba blwe ba ba
beanya xabotsa ba ba totsa ka
makhura mmele le ka letsoku.

ba thallile mesiri ya bona
 ka mantibua ba tla ya xae ba
 na le bona batswadi le basadi
 bohole ba matse mekhokwane le
 mekhosi ya lethabo e tla xola ya
 kwala ka lethabo banna xe ba
 tsena ka khorø ya mosate ba tla
 ba tiela dikati le xo xoba moxobø
 wa tlalalo. Xona hasitsana
 bohole ba dialoxa ba tla robala
 mo lapeng la mosate ba alelwa
 Maxoxwa a mafsa le xo apara
 dikobo tše mphwa. Batswadi
 ba bona ba tla ba tlisetša dijo
 tše boz. Dinama le maxobø.
 E tlare ka bosasa xe ba toxa
 ba tsokela nareng (šokeng) ba
 sesu ba ja selo. Bare: Ba ill
 lexotsäneng. Matsibua xe ba bona
 ba xoroxela mo mosate ba swelle
 dikxong, ba rola mo lapeng la
 mosate. Ba krobokana mo kxorong
 ya mosate ba tswere mabole fela ba
 sa tswara dintsa. ba ya lebelong la

828

134179 57

ba tswela ka pelle fella. Bave ba
ya maebaneng xe ba bawa babon
ba bina ba rwele mafofa a maeba
mo dihlozong tsā bona ba a blonetšé
rabotsa ba bina zona ta bonwa
ke banna le masoxana o a bolotšeng
tethunasa le lesoboro za ba be zona
xe ba tsona ka kxoso batwadi
ba ba tšwesa dintepa tsā bona
tsé mphsa ke methepa e mepsa
ba nobala xapemo lapeng la
mosáte ka moswane kxosi o ba
hlabela kxoma batwadi ba ba
tlisitsa maxole a xo seba nama
tsé ka ona ba a ja xe ba feditšé
ba a phatlalala mang le mang
o ya ka xabo a thabilo a itsebaxo
lebono ke kxarebē a ka royalwa
o tšwa xo ruta melsrua gole
ya sesadi. Ba ba ileng xe ba
thoma xo tolla ya he ele haima
le ba e beng ele batswetši le ba
ba sileng ba swara bana betloxebatso

U ba ba kileng ba inia mpa ya bona ya senyexa. Bona ba aloxa kathetho e sexo lebole. batwadi ba ba sonela dithetho tsa xo aloxa ba ba senang sekopis le lengalatsope bona ba aloxa ka lebole le ntepa e batse ya mangati.

Xa mositsana wa mmuludi xuba lesoxana la mmuludi a ka re a li kua thabeng xoba molapong a habya a he a hwa xa a bolokwe xae o tla bolokwa xona kua mphatong mohu wa mmuludi xa a tsene xal. Xa eli mositsana a ka hwa ba sale xo xae ba sesin ba ya molapong xoba batšwa xo bo a molapong yena o bolokwa mo mosate xa a bolokwe lapeng labo xoba lesakeng labo mphato ya basitsana le yona e bitswa ka bana ba kxosi ba basitsana. Ke morwedi wa kxosi a neetswe leina la makholoaxwe

mohlonong makxoloaxne e be elle
Takale. mphato wa xaxwe elle
Matlatša xona yena ngarana yo
 wa krosi elong Takale, mohlang a
 bollang mphato wa xaxwe wa
 basadi e tlo ba Matlatša
 xa e mong e ka be lekholane a
 neetšwe leina la makxoloaxne
 xonne ~~makxoloaxne~~ else elle
 Lepökö xona mohlang o nqwana
 yo wa krosi a bollang hamphato
 wa xaxwe ke Mapökö.

E tlare mohlang kōnia ya
 basadi e aloxang. xwa feta
 matsátiyangana makxosi wa
 hlabya ka' taels ya krosi: wa
 xone maxaola kamoka a a kroboka
 neng ba tle ba yo ephetsa ka
 go go bolla kome ye botwesa
 xona basimane kamoka ba
 maxaola. ke xone ba ba bolotseng
 bodika nqwaxola, ba tla krobokana

828

K34/79

60

mo mosate ba thoma xo rema
di themo tsā mosate elong Mafata
Mahlono xu Kxa dinti xo xarola
byang le xo bo sēxa le e meng mediro
ya mosate le xo tsumela kxosi
diséba (Dinama). Xe ba fedits'e
kxwedi ba réma. Kxosi o tla
bitso piitsō ya banna bahle ba
mote a ba tsefisā leppatsi la
xo hlaşa xa Kôma jé ya Boxwera
xorrâba tla e tukisa ka xore
basadi ba apejje malyala
a xo hlaşa Kôma ja bobedi ya
banna e bitawang xore ke
Boxwera. E tlone Mohlang basadi
ba omelang malyala banna ba
masoxana le bona banna-nna le
ba bang ba bona ba ieuwa boxwêrenq
ba tloxa bosexo xare mokxosi wa
lea phalafala ya bobola xwa iwa
ariana. Kua Skahlanong ya nok
ya Tubatse xe e tsena ka fndeng
ya lepelle. felo fao xo bitawa terana

828

K34/79

61

ba yo kxa byang bya leianas
Ka byaang byo bya leianas xo
diwa setiwalô sa masoxana xe
ba bolla koma ja boxwêra
Ba tla ~~ta~~ lala ba sepela ba fipla
xa xo esa ka moswane ba bowa
ba fipla xal fos'exo banna ba ba
benq ba setse xal ba tla baxahlanatza
Ka mosobô ba xoroxela mo mosâte
mo kxorong ja mosâte xo axilwe
serôtha za. Ka rae se se bitsoaxo
Thupa-ntlo. Ke se se lokiseditâeng
matkvera xo robale kantase. Ba twa
leianas ba xoroxela ka xo sôna ba
bea ona mabyang a leianas ka xona
Ke ka fao banna tia ba tläng xo a
loxela xona xo a lukisâ xoba setiwaro
sa maxvera Byona byang byoo bya
leianas xe bo luxilwe xwa dumelêla
xe bo bonwe ke yo a za bollang koma
ja banna ja Bodikana elong msôbora
Ke Basadi se bonwa feela ke yo a boloteng
Bodikana. Xe bo luxilwe bo bitswaxone
ke se leane.

828

K34/79

62

xa bo sa bitswa Leriama. Xape
bo bitswa xore ke: Kôma. E tlone
xe banna tia bafeditšo loxa byang
byo bya Leriama ele sephare. zona
babuludi ba tla ya ba axa serötha
sa bona sa kua nazeng Krojana
le zrotše mo xo lexo thabana xoba
sethokiwana sa lesökana motona
ba baxolo ba xo Kretiheng mo
ngaka ya mosaté e xo theileng ka
xo bea dipheko ts'a xo xo tiss ka
xo efa baloi le baliki le xi phaya
maduma zona mox maxwera a axa
mphato wa serötha sa bona sa boxwina
eleng mo ba xoroxelang zona xe ba e
tswa nazeng le mo ba felang dijo zona
le mo ba rutelwang ts'a sephini sa Kôma
za banna ya boxwera zona. Baruti ba
~~motse~~ ke banna-tia ba motse. xe
ba fedits'e xo axa Kxoro e sehlilewe
pheko ya Kôma e Kokotets'e mosephelaq
wa Kxoro ke ngaka. zona ^{ba} bolla
boxwera bhole ba tla trena ba

tāwesīwa sehlare le banna ba
 fiwa taflō tōa sona e meila ga
 sona, Kona xe ba apesits'we sona
 thekeng; ke Maxwera (Koma) ya ba
 sa ya ka xae ka lebaka la kxweedi'
 tē 2. Xa ele xo robala xa ba robala
 seotheng sa napeng ba robala
 seotheng sa ka xae Thupa-Hong.
 Thupa-ntha yona e axiwa ka mo
 kxorong ja mosati e axiwa ke banna
 le masoxana e a rulelwa, le xe e
 sa rulelwe ka xo tisua le bothaka
 e axiwa ka diphata tē remilweng ke
 bona ba buludi e rulelwa ka byaang
 bya mphafa byo boxarots'weng ke bona
 ba buludi. (Maxwera). Sa bona za ta
 dumellobol xo axa ngwako wa Thupa-ntha
 ya ka xae mo xae xamotsa. Xa le lexola le
 lesoboro ba sa dumellobol xo ka axa ngwako
 mo motseng. Xa le lexola ya le towale
 ngwana le mosadi e a bolotseng xo byalo le
 lesoboro, xa mosadi a katswala ngwana le
 lexola xobal e lesoboro mosadi yo byalo o a
 nlaswexa xa a nyalwe ke lesoxana.

828

K34/79

64

Aoa monna yo e saleng e mafsa o nyalwa ke bakhalaabye. Ke moxatšā ba Kxalaabye. Xe ese xe a ka nyalwa ke lona lesoboro le le mo imisitsēng pele xoba lona lesoboro le le mo imisitsēng mohlang a feditsēng xo bola kom a tšā xaxwe ka xo di feleletāa bodikana le boxwera. Serotha sa boxwera sa mo xal Thupa-ntlo le sona se a upelwa. Ke yona ngaka ya mosāte ja kxosī. Maxwera xe alle Komeng mosexare bahlwa kua naxeng ba na le moditi yola wa bona a ba ditileng bodikaneng ke yena a bā disāng a ba laolang xore ba se welle diphosōng. Mo mosexareng modiro ke xo hankela kxosī ka xo uno dirella Ka dithemo Phata Mabyang Palēlo ee xo tielletla maxora le xo hankela yena Moditi wa bona le yo a ka yang xo Sab a matla a bona kua kxosīng ka setsēka sa xaxwe. Dithemo tše remang ke maxwera kxosī xe a sena modiro natšo a ka direkisetša ba ba di heokang.

Dibhōfōlō tē ba di bolayang
 xe bale kua nareng mo mosaxareng
 ke tsā kxosī le yena moditi wa bona.
 le tsā baditians ba ba hluwang e bona
 kua nareng xo ba tsumisa. Phōfōlō e
 e bolailweng ke kōma lettalo la zona
 ke la kxosī moditi a Kana a e kxopela
 a le fiwa ke yena kxosī xa ana
 takēlo ya xo ka e tsēla ka bo yena ke
 nosī. Mantsibua xe ba fihla nio
 serotheng sa nareng ba tla opela
 xore ba apei ba tsēbē xore ba xoroxile
 kua Serotheng xamme ba ba ištē
 Maxobē moxwēra e mong le emong
 o apečlw a ka xabs ke babō. maxobē
 a bona ba ba sepetšā ka dinana le
 meroko le mafsi. xa ba je moratha
 byalo ka. xe e sale Madikana. Bašā
 ba maxobē ke Basitsana ba methepa le
 mathumasa le dikkarebe. Xe ba fihla
 ba fihla ba ba molalaneng o leng Kraufz

828

X34/79 66

le seotha, ka lethetho la mothaladi ka tokoloxano ya xo tswalwa za bona ka mo ba hlatlamana xo matxating ya madi a tswalo. Xe basitsana ba bobeile mexopo mafase ka tokoloxano ba atloxa ba ema kxolé zona marwera a ya ka lethetho ka xo hlatlamana pele xo thoma molubi moraxo kxosí zona ba ya zona ka xo latelana ka o tee ka o tee ba tséa mexopo ya maxobe ba ja xojá xe balle ba busétsá mexopo mala ba e tseneng. Xe ba feleletzé xo. ba mexopo zona ba ópela kos'a ya xore: Re lle tleng le tséa mexopo zona ba iži ba mexopo ba tla topa ka otee ka o tee mang le mang a topa wabo zona ba ya xal zona monna ya a datang a ka sála le maxwera ka enotheng a sála a ba opediša le xo ba ruta melao le dikosá tsá Komo

828

K34/79

67

No tseeling ba sefela ba opela
xore mang le mang a bakwe xore
byale ba ts'well serotheng sanaxeng
ba ya rotheng sa ka xae xorobala
le yo a sa bollang xe a be a le
kxaufsi le tselo ya bona a ths'abe
a ba suthelé. xe ba tsena, ba
~~tha tsena~~ ka kosa ya xo neta
kxosi ea kxori es eleng yona
kxosi e ba busang ba tha tsena
ka kxori ba neta kxosi le kxori ya
xaxwe le mokumanadi ba, ba neta
le ka qireto tsa batswadi ba bona
Bane kxoro e ke ya mang. (Plot.)
Kxori ke ya Hlabirwa a Agwato
a Phakla le ya Hunadi a Bambao
ainaklako. Xe ba opetze yona
Kosa e ya xo neta kxosi o tla kwa
xo kwala mokholokwane wa mosadi
moxolo e mang mo melapeng a
mo'ate mosadi moxolo yo c
Kxethilwi ke lekrotla la bakromang
ba kxoro es xone yena ka mehla

828

K34/79

68

xe Maxweza a trena a opetsé kox
ya xo rēta^{Kxoxi} na fele a ba leboxa ka
mokholokwane xornme yena mosadi
yo wa mokholokwane ~~ya~~ o fiwa
nama ya mmutla ka mehla xe
maxweza a trena ka fa xo yena
nama e e išua. Ke Modita-Koma
xe fa tseen mo Serotheng Thipantlong
ba tla itisá Ka xo opela Moraro t.
robala ba dikoixa sebeso se se
Xoditséeng Mollo. E tlaare ka
masa e salo bošxo sexo Kanako
tša bo iiri ya 4 zoba (3.30.A.M.)
moditi a ba tsosa le zona batéu
Serotheng Ka xo opela Koša tše
ledi tša xo Kivatsá zore xo
séllé ba a tsoka ba a sepela ba
baella serotheng sa Maxeng
Koša ya Pele. Dithomo diphomporoxákk
Ešá bomeso di a etseba.

No 2. Lešahla-lešahla, labo noho di a
tsixa. xe ba opetsé Koša tše 2
tše ba tšwa Ka Kxörö ba leba rotheng sa

naxeng xe ba fihfile serotheng
 sa naxeng ba xots'a mollo wa
 xo ora ka dikhong tse ba tlibeng
 riats'o naxeng maabane ka xore
 tsats'i le leng le leng ba savenets'
 tla le dikhong tia xo ora mo
 serotheng sa xal le sanaxeng.
 E tlare pelle xa letsats'i le hiaba
 ba tiwa ka mo serotheng ba ba
 kua ntll xa serotha xone letsats'i
 le ba hlabelle zona ba letelamaxabe
 ba le kua ntll xa serotha kua
 xone molañ wa koma ya tanna
 Bodikana le borwera xa ba hlabelwe
 Ke letsats'i ka serotheng xa ba
 dikelalwe Ke letsats'i naxeng ba
 se ka serotheng. E tlare moklang
 kxosi a bonang xore lebaka la xo
 ka aloxa xa bona le a batamela xo
 sets'e tekanyo ya kxwedi a roma
 e mong wa bakxomana xo tse a
 lefata le le telele a yo le epela
 bosexo-xare mo basitsana ba rolang ts'a

xo ja xa maxwera zona! Ma maxwera
 a t̄eang maxobe zona. E tlale ka
 la Ka moswane xe basitsana ba ba
 tlisāng dijo ba e bona phata e ya
 lefata e epetsāve zona ba tla
 tsoba zone Roma e batanetsē xo
 aloxa zona le batawadi kua xae
 xe ba e kwa ba bile ba bona
 xore lefata le epetsāve zona le bono
 ba tla botšā basadi. Xore apetyang
 byalwa bya Maxōxō Kōma e
 batanetsē xo aloxa, zona basadi
 ba tla t̄ea maxōxō a ba a falang
 mo pitsēng t̄ē di apēlang ba buludi
 ba a ina ka meeting ba a apetya
 xoba byalwa ba omēla ka mohlabo
 'tmelau zone a bēlē xoba byalwa
 xe a bidile ba a hōtla e ba
 byalwa ba bitsāwa zone ke byalwa
 bya maxōxō. Byona byalwa bya
 maxōxō xa ba nowe ke masoxana
 le hannya ba ba sesūng ba ke ba
 bolotsa ngwana wa bona wa moēmene

828

K34 | 79

71

Xoba wa ngwanenyan a bo nowa
feela ke banna-tia ba ba buluditšeng
baswa le barwedi ba bo nowa le
bakxalabye le ba kxekolo. Kaxona
mang le mang yo a ka kwang xore
bo kete xo klwelle xo nwewa byalwa
bya maxoxo xona o tla tseba xore
Koma ya borwera bya nthse e
kxaufsi le xo aloxa. Moraxa xa fao
kxoši e tla kxoba piitsa y a
tsebisá Sethsába xaxols ba elong
batswadi ba ba buludi ase:
Axa! Etukiseng kôma e budule
xona mang le mang yo a nang le
mmuludi o tla sôxa lekreswa
le thlaba ya letlalâ la nku le xo
nyaka makhura a yona nku xoba
a kxomo xoba makhura a lefchlo
a di bea xabotse mo lapeng laxaxwe
xo letela tsatsi la Kaloxa kamo
kxoši a tleng xo busá a ba batsa
ka xona. Xona kxoši o tla bitsa
xape piitsa ya Sethsába a tsebisá

xape ase. Röma e budule abana
 ba yé lebelong. Xona banna ba
 tla akanya felo mo ba ka yang
 ba thoma lebelö xona. Ba xo
 akantšana ba be ba kwana ka
 xo bea xore a ba thome xo tloxa
 bokete xo fikla ja seotheng.
 Ba tla bea boxole bya tekanya
 ya mebaele e 3 xoba 4 (3-4 miles,
 xona ba buludi ba tla dira modiro
 vo wa lebelo ba išwa. Ke masoxana
 le modito u-a bona, ba swanetš
 tšea lebaka la matsatši a 10 ba
 e ya lebelong ka moswane o mong
 le o mong pélé xaxé ba ejá dija
 ya a ka sianq ba bangwe a tša
 sefoka sa lebelo Ka matsatši a 10
 Ka tokoloxanyo a. sa fetive ke e
 mong o bitswa xore ke "Thšii". Ce
 yo a ka thomang xob a sia ka lebelo
 xo tloxa Ka tsatsi la 6. xo fikla ka
 la 10 a ba sia ka tokoloxanyo ya
 matsatši a o. Ce yena o bitswa xore ke

Thšii, o fiwa ~~thetha~~ le tumisexo
 mo settha abeng xaxolo momphatong
 wa xabo o retwa xo feta ba bawne
 o tumiswa xo feta ba bangwe. Ke
Moxale wa lebelo. Ha lona lebakka
 li xe maxwera ale modirong wa
 lebelo banna bohle ba motse le
balkhalabye ba phuthorela kua
Serotheng xo bona le xo blotsa yo
a siileng ba bangwe. Ha lona lebakka
leo la matsatsi a lesome basadi kua
xae ba apeya mabyalava a Kaloto
Ha letsatsi la II. Mantsibua e tla
ba la Kxoroxo ya babuludi xae
mo kxorong ya mosate ba bonwa
Ke bohle bana le basadi ele dialog
Ha lona la II banna bohle ba
motse ba tla tlwa ba ba bola
titlopô ba ba tswesa makhura a
dinku le xo ba tlotsa ka makhura
a Nku, Kxomo, xobe a lefêlô a
heakantswe le Letsoku. Mantsibua
banna ba axa Mphatô wa boxwera ba

t̄ea mollo ba thsum a serôtha
 mo mollong wa serôtha xa se
 efsa ba lakkela byaang lyola bya
 Lenian a ba buludi ba beng ba
 bo t̄welle xore boswe tuku-tuku
 xo tee le serôtha xe ba feditšé xora
 ba etetsa ba buludi ka mexobo le
 dikati ele masoxana a mahulwana
 a swere phata t̄ee thsésé t̄ee telelo
 t̄ee bitswang xore ke makzai ba
 tsena ka kxora ja mosate ele dialoxa
mekxoši ele rexolo rraparapatla
 le phalafala di letšwa mekxolokwane
 ele rexolo le dikati. xe ba fihale
 mo mosate ba retwa ka direto t̄aa
 boxale bya xe ba t̄oo thopa bonna
 Komeng. Ba fiwa dijo le maxoxwa
 le dikobo ke batswadi ba robala
 ka la ka moswane ba tsoxela naxeng
 e sall bosexo ba sesu ba ja selo
 bare Ba iletsé lexotsáne. Ka
 merithi ba tla boa ba tla xae mo
 kxorong ya mosate ba rwell dikkong ba

kwetā batewadi ba ba soletsē dijō
 re ba lle mang le mang wadialoxa
 a fele a ema Kao tee Kao tee a
 nēta leina la xaxwe la bonna
 a thae ditšwe ke banina le basadi
 fao xo tla kwala sethakxa sa
 xo tseba xo nēta le basādi re
 ba feditše madiro wa thētō ya
 Maina xona ba tla thoma xo bina
 Koša ya bona ya Kaloxa e bēwang
 Kxantla. Xa ba binne xo bonwe
 dithakxa tā ba Dialoxa le bakhaleby
 ba ba beng ba ba bintšā Xona
 Krosi Ka nosi o tla ema moxare
 xa ba sethsāba a nēta leina
 la morwa waxaxwe yo a beng
 a swelle Mphato O' a be a ba
 botsā le leina la xaxwe la boxolo
 le xoxi Ka yo leina la ba mphato
 o' ke Makete! Xona sethsāba
 se tla thēla lehra la teboxo
 le xothabēla xo treba leina la mphato
 Xona Krosi Ka moswane o tla ba

828

K34/79 76

hlabisá kxomo ba fetšá matsátsá
a fetsaxo isatla (5) mo kxorong ka
la b ba phatlalala xo ja xae.

Xo thoma fao ke masoxana mang
le mang yo a ratang a ka ne a
nyala mosadi a ka dula le tanna
Kxorong mollong a ka fetola
taba lekxotlong la modate a ka
nangwa zo rapela molato a ka
ba maditi wa kóma le xo ba
moditiana o tswéle molaongwa
bosábars le bo kaola.

Mphato o mong le o mong a
swanetsó ba le baxall be ona
Kxoší ii phôökxá iithšii
xo trehye xore Kxoší ya mphato o
16 Mokete, Phôökxá ke mokete Thšii
ke mokete.

Kxodi ke ya madi a xs tswalo
Phôökxó ke yo a ileng a re esate
masábars a ba fonya ka dikxati
ke ba otlana xwa seke xwabe
le yo a mo fonya Thšii ke yo a ba

828

K34/79 77

Siileng ka lebolo xe ba ile feanong
ja ~~la~~ lebelô la Baloxo. Byalo ka
mphato sô ~~wa~~ Kemphato wa
makwa kua xa masemola.

Hxozí Ke Tseke

Phôôkxô Ke Mmalefase

Thsii Ke Nkopodi

Raxona mphato omong le omong
ona le Hxozí Phôôkxô Thsii

828

K34/79 78

Maina amephato ya basadi sia

- 1 Matlošai Kroši Ke Diphala^I
- 2 Masaka " Itarnasexare
- 3 Mapôxô " Mmanyaku
- 4 Maputla " Mpetsê
- 5 Matlošaⁱⁱ " Diphalaⁱⁱ
- 6 Masakaⁱⁱ " Thorametsâne
- 7 Diénêla " Lekxolane
- 8 Mapoko " Mmakopi
- 9 Dibuka " Mpilo
- 10 Masêxela " Dithobolang
- 11 Makelya " Mmamotodi
- 12 Mattatša " Mmampilo

828

K34/79

79

Lebollo le tswa ka? Lebollo
ke selo se se tleng le Bapedi
ke ba e tswa bokxatla. Karé
bapedi ell Sethsába se sengwathé
therilexo xo bakxatla. Ba tlle
le lebollo monaxeng ya bopedi
ba na le kxosí ya bona Thobejane.
Ke ba fihla refasing la Bapedi ba
hredité- Sethsába sa mongatane
ba na le kxosí ya bona elero
Monampane. Sona Sethsába -sa
ba mongatane ba be ba sa tselle
Lebollo ba be ba sa bolle, ba
be ba no lkhawa ka ditsese feela
xole zona le selo se eleng lebollo
cupya bona ba mongatana ba sa
bolle. Ke Bapedi ba fihla monaxeng
ya bopedi ba xa mongatana xo
bakka ba ba rata. Ba il ba
lwa le bapedi ba ve ba leka
xo ba raka xole e sele ya ba
badudi bamo faseng lathe bona

Auw a ba lwa le bona ba
ferywa ke Bapedi. xe bapedi
ba ba fentse ba dira xore ba
ba thubellé. ke va mongatana kaxo
ba hankela, le xo ba nthetsá
dibéró. Xona ba mongatana ba
xana taba eo ya xore ba hankela
Bapedi ka xo ba nthetsá dibéró
Xona Bapedi ba ba xapeletsá ka
xe ba ba fentse, ka xona ba
mongatana ka bakala xo fenywa
xa bona ba thoma xo dira mediorá
ya bohlanka bya xo hankela
Bapedi le xore ba buswe hemela
ya bona. Mehlenq eo ba za mongatana
sehexo sa bona sa nanna kua
mosate e be ella. Sebete sa kxom
motha wa bona re a hlahile kxom
e be a isá sebete sa yona kua
mosate xo kxosi xobá isehexo. Ka
xona kxosi ya Bapedi Thabejane xa
a ka a rata xo bezélwa ka sebete
a rata xe ba kabe ba mmerela ka

K34|79

Lehlahoni la Kōma ka mo
 elexo molas le mokhwa wa Bapedi
 Kaxona a laela xone: Lena ba xa
 Mongatana! Xa le tlisā sebēzo sa
 nanna mo mosāte le tlisē Lehlahoni
 le sehlwe le tlisā sebete. Ba xa
 Mongatana ba homola feela xa baka
 ba lesa xo hluwa ba isā sebete kua
 mosāte ba fedile ba se isā. Ka
 xona kxosi ya Bapedi are: Batha
 ba ba mongatana re ba sa lesetabe
 é, ya xo tlisā sebete. Ke xore ba a
 nnyatšā xa bakhwe ba ditwa ke
 re ba sa balla. Cle masaboso.
 Ka xona a laela xone Bamongatana
 ba bolots'wē mohlang xo bang
 le Kōma. Komme e itsē mohlang
 Kōma e blaxang mo Bopedi,
 Bapedi a swara Masoxana a ba
 mongatana le basimane ba
 ba isā Thabeng xo ba bolots'
 Ka re kxosi Thabejane a te are
 xo se kwe molas mo, le xo settisē

828

K34/79

82

sehexo sa nama ya lebbakori
 ba diwua ke Bošoboro (xose bolle)
 le zona are: xe ba sa bolle ba
 tla re tlisetšā Malwetsī mo basading
 ka xore byale re axile nabo re
 phella mmoxa nabo, le mo basading ba
 rena bapedi ba tla phella le bona
 ka xo tsena dilaong tšā bona
 ba phella le basadi bá. Xomme rena
 ba re bolotseng va thopa malwetsī
 a bo šoboro le dithsila tšā bády
 ka xi - se bolle xa ba mongatana
 ka za tumelo ya ba lebollo eci
 Lebollo sephemō sa malwetsī
 mo bokeling bya monna, xape
 ke leswao la yo a bolotseng le
 lesoboro, yo a sa pollang ke
 lesoboro xa ana tumelolo le
 thawanelo ya xo ka tsena mosadias
 mo xo basadi ke leswao la mosadi
 le a bolotsē a swanetsō ba le
 sekə mo pelle se xdiwang ke
 basadi ba Polotsō sephering xape

o swanetsō rutwa mo lebollang
 xo amoxela monna xe a tsesa xo
 yena le xo rutwa xo helexa le
 ka mo ngwana a swarwang ka
 x̄vra xe a sa ts̄va mo pelexang
 Ka moraxo xa lebaka ba xa
 mongatana ba ille ba thwaela
 modiro o wa lebolla ba o thabla
 le bona ka nɔz̄i ba o rata ba
 Alike ba hluwe ba o diva ka
 kxapaletsō le bona batoma xo
 nyatsā monna le mosadi ye a
 sa bollang. Ka x̄ona lehollo
 xo tlora fas ya ba modiro o o
 tumis̄exang o ratexang.
 Ka moraxo ke xe xo fihla
 sethsāba sa ba tina tau ba
 e ts̄va Maporong ele Karolo ya
 sethsāba sa Maporo a xa nkware
 Mazulu ba tea bā sa apere sepono
 Selzulu? le meila lemekwae ele
 yona ya sepono le selzulu. Ba.
 rotoxa ba e ts̄va thoko ya bohebatshib

828

K34/79

84*

ba-sa tsebe selo ka xa lebollo ra
xe masono a-sa bolle. Ba bina
tan hao ! Ke bz Moxašwa, ba Phaahla
ba Nkadimenq, ba Mpianama, ba
Masemola le ba Nthšabeleng
bona ba be ba sa bolle ba sa
tsebe xore Kôma Keng! Byale
ba hwetsá ba Mongatana Bapedi
elle baaxi ba cefasé xeno xome
ba tumissá Kôma ba e dira
Selo se sexolo sa thlomphó
Ka xe e laodiswa zabolae le
bona Bapedi le ba Mongatana
batau bzô ba thoma qis e duma
le xo e rata, ba se le bona ba
thoma xo bolatsá bana ba bona
masoxana le dikxarebe xo ~~ko~~
thoma fas Kôma Lebollo ja ba
madiro wa thaters q tumisexo
moxa xwata ba bina Phini elong
ba mattala xona ba thabela
madiro wa lebollo ba o rata.
Ka xona lebollo (Kôma) ke lebumo le lexolo
mo naxeng ya Bapedi ends '829